

ОРДЕН ГОСПІТАЛЬЄРІВ

Друге тисячоліття західний християнський світ зустрічав у великому занепокоєнні. Занепад імперії Каролінгів, феодалний розбрат, війни з арабами, норманами та уграми розхитували існуючий лад. Зростала потужність єретичних течій. Святі міста Близького Сходу були захоплені арабами та сельджуками. Саме у цей критичний період історії європейської цивілізації зародився духовно-лицарський орден іоаннітів. Восени 1070 р. «святий чоловік Жерар» разом з кількома купцями-амальфітанцями збудував на землі бенедиктинського монастиря в Єрусалимі шпиталь.

Буллою *Postulatio Voluntatis* від 5 лютого 1113 р. Папа Римський Пасхалій II схвалив їхній статут. Першим військовим завданням, що постало перед новими братами-лицарями, був фізичний захист прочан, що прямували від Яффи до Єрусалиму, від бандитів та від невірних [4].

Ті, що вступали до ордену, приймали три звичайні чернечі обітницькі – безшлюбності, бідності та покори, добротності й почали вдягатись у малинові одежі, з нашитими на грудях білими хрестами. Незабаром орден напівлицарів-напівченців був названий на честь Іоанна Хрестителя [5].

Після падіння Єрусалиму в 1187 р. госпітальєри перенесли свою резиденцію до Акри, але в 1291 р. їм довелося залишити й цей оплот християнства в Палестині. Так закінчилася епоха хрестових походів, а з нею й епоха розквіту та величі військово-чернечих орденів. Орденам належало шукати свою нішу в нових історичних умовах [3].

Госпітальєри розташувалися спочатку на острові Кіпр, а потім перебрались на острів Родос і продовжували активне існування завдяки морським операціям проти піратів на Середземному морі. 26 жовтня 1530 р. орден вступив у володіння островом Мальта, який імператор Священної Римської імперії Карл V подарував іоаннітам. З цього дня, за постановою капітулу, орден було перейменовано на «Суверен Мальти». У цей час в ордені почалися розколи, а наприкінці XVIII ст. Мальтійський орден розпався на три самостійні лицарсько-чернецькі організації, що ще більше поглибило занепад і тяжке становище госпітальєрів.

Велика Французька революція 1789 р. призвела до остаточного занепаду ордену, адже у Франції були найбільші маєтності іоаннітів. Мальту захопили французькі війська генерала Бонапарта. Після трьох десятиліть мандрів по Сицилії, Іспанії та Південній Італії залишки ордену знайшли собі постійну резиденцію у папському Римі. Найголовнішим напрямом їхньої діяльності стає благодійництво та санітарно-медична служба. У роки Першої світової війни Білий Хрест був не менш відомий, ніж Червоний. Під час Другої світової війни, окрім медичної допомоги, мальтійські лицарі воювали в лавах Руху Опору. Мальтійський Орден досі

є суб'єктом міжнародного права, провадить активну добродійну діяльність, має своїх представників у Червоному Хресті та Міжнародній організації в справах біженців [2].

Досить цікавими є зв'язки українського козацтва з Мальтійським орденом. Запорозьке військо завжди вважало себе лицарством, що ріднить його з військово-чернечими орденами. З 1609 р. на території сучасної України Мальтійський Орден мав Волинське пріорство, створене на землях князя Януша Острозького, який заповів Ордену свій маєток. Польський Сейм офіційно дозволив створення Волинського Пріорства. «Мальтійцями» (членами ордену) також було багато представників української шляхти, деякі з них навіть заповідали свої маєтки на території України ордену. У добу Гетьманщини розвивалися досить тісні зв'язки між Мальтійським орденом та Запорозькою Січчю, що підтверджують зображення мальтійських хрестів на козацьких корогвах та іншій атрибутиці, а також висічені з каменю мальтійські хрести на козацьких могилах. Сліди козаків-запорожців простежуються на Мальті та на батьківщині Орденського лицарства – в Єрусалимі, де у храмі Гробу Господнього й досі зберігається подарована гетьманом Мазепою чаша з чистого золота. Українських козаків добре знали й на самій Мальті. Був на острові гостем у Мальтійського Ордену козацький отаман Дмитро Байда-Вишневецький – вивчав лад та устрій Ордену. Запорожці приїздили на Мальту вивчати мальтійське військо мистецтво, натомість мальтійці приїздили на Запоріжжя вивчати козацьке. Пізніше іноземці звертали увагу на хрестики, які носили козаки. Це були восьмиконечні хрестики з «ластів'ячими хвостиками» на кінцях, які символізували вісім категорій блаженних з Нагорної проповіді Ісуса Христа – такі ж, як у мальтійців [1].

Список використаних джерел:

1. Артеменко І. Запорозька Січ і Мальтійський орден: лицарі знамен з однаковим хрестом. [Електронний ресурс] // Всеукраїнська незалежна суспільно-громадська газета «Козацький край»: [сайт] – Режим доступу: <http://cossackland.org.ua/2013/06/29/zaporizka-sich-i-maltijskyj-orden-lytsari-znamen-z-odnakovym-hrestom>.
2. Веремєєв Ю. Анатомія армії. – 2010. – Режим доступу до книги: <http://army.armor.kiev.ua/>
3. Забзалюк Д. Політико-правові аспекти становлення орденів Госпітальєрів і Тамплієрів у добу Хрестових походів [Електронний ресурс] // Національний юридичний журнал: теорія і практика: [сайт] – Лютий 2014. – Режим доступу: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2014/1/7.pdf>.
4. Лозовицький О. С. Мальтійський Орден Іоаннітів – державотворчий

імператив католицизму [Електронний ресурс] // Всеукраїнська експертна мережа [сайт] – Режим доступу: <http://www.experts.in.ua/ua/baza/analitic>

5. Устав ордену Госпітальєрів [Електронний ресурс] // Залізний вік. Світова історія [сайт] – Режим доступу: <http://ageiron.ru/epocharyitsarey/ustav-ordena-gospitalerov>.